

На 15 юни 1863 г. в столицата на Османската империя Цариград е отпечатан първият брой на първия български сатиричен вестник - „Гайда“². Изданието е продукт на творческата енергия на създалия си вече име във възрожденската публичност книжовник *Петко Рачов Славейков* (1827-1895)³. Интересното в случая е, че първите 14 броя на малкоформатния вестник са подготвени от редактора в Ески Джумая (Търговище), където той пребивава в качеството си на учител. През февруари 1864 г. темпераментният търновец се преселва да живее в столицата, ангажиран от протестантските мисионери да работи върху редактирането на новобългарския превод на Библията. Промененият професионален статус осигурява на П. Р. Славейков възможността през следващите месеци и години лично да ръководи отпечатването и разпространението на „Гайда“, осигурявайки на изданието си престиж на едно от най-четените и дискутирани явления на хоризонта на възрожденската периодика, свързани със столичния книжовно-издателски център⁴.

Словесният облик и специфичната стилистична обогатеност на изданието са заложили още в програмната статия, озаглавена с типичен за Славейковия слог неологизъм - *Развестие*: „Долуподписаний, развестявам на [в]сичките по света мъжки и женски българи, че моя милост след толкоз и толкоз бед и теглила, що прекарах, най-подир искара ма честта ми гайдар да стана. Как стана и отиде тази моята работа, любопитните могат да се научат от гайдуничката ми, а пък аз като са видях, че попросвещах колко-годе в този занаят, бързам да развестя и да скалесам любопителите на гайдарската музика да заповядат на концертите, които ще давам непрестанно два пъти в месеца.“ (I, 1, 15 юни 1863)⁵. Както личи, иносказанието, сатиричните фигури и закачливият тон са основните изразни средства, на които разчита находчивият редактор, списвал почти изцяло самостоятелно необемното, но разнородно по съдържание и богато по жанрова структура периодично издание. Изключение от споменатото правило правят няколко авторски текста на Христо Ботев, Любен Каравелов, Николай Павлович, Иван Богоров и Стефан Захариев, както и дописките от различни селища, повечето от които обаче са преработени в типичния „гайдакторски“⁶ стил, за да съответстват на избраната от Славейков журналистическа позиция по основните въпроси на българското публично битие. Макар и в не много изискана форма, представата на редактора за позицията, която поддържа, и трябва да следва изданието му, е отложена в кратко стихотворение, отпечатано в бр. 6 от първата годишнина на „Гайда“ (24 август 1863):

*Гайдо, гайдо, орган сладкогласни,
засвири ни по български - ясно [...]*